

List za koristi delav-
skega ljudstva. Delav-
ci so opravičeni do
vsa kar producirajo.

This paper is devoted
to the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office
at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 2146 Blue Island Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se".

PAZITE!
na številko v oklepaju-
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, priljublje-
nega spodalni
na ovitku. Ako (204)
je številka
tedaj vam s prihodnjo
številko našega lista po-
steče naročnina. Prosi-
mo ponovite jo takoj.

Štev. (No.) 203.

Chicago, Ill., 1. avgusta (August), 1911.

Leto (Vol.) VI.

Brata McNamara in ko- losalna kapitalistična zarota.

Čimbolj se bliža poročna obrav-
nava proti bratom Me Namara,
tembolj presenečajo javnost sen-
zacionalna odkritja, ki uhajajo iz
za kulis kapitalističnih perseku-
torjev. Jasno je že kot beli dan,
da celi proces skovan proti brato-
ma Me Namara ni nič drugega kakor
jedna gigantna kapitalistična
zarota, ki se razteza od jednega
konca Amerike do drugega; nam-
en te zarote ni samo ubiti želez-
arsko-stavbno unijo, ktere tajnik
je J. J. Me Namara, temveč celo
delavsko gibanje na konti-
nentu sploh. Eksplozija v "Los
Angeles Times"-tiskarni, ktera
je požrla 21. človeških življenj, je
za kapitalistične konspiratorje
postranska stvar; to je bila le
preteza, da so imeli povod pričeti
s kolosalno protidelavsko gonjo.
Kakor kažejo najnovejša odkri-
tja neumornih preiskovalcev
na strani delavstva v Los Angele-
su, bila je razstrelba v tiskarni li-
sta "Times" naročeno delo ne de-
lavskih voditeljev temveč califor-
nijskih kapitalistov. In na čelu te
zločinske konspiracije ni nihče
drugi kot sam Harrison Gray Otis,
lastnik lista "Los Angeles Times"
politični bos v Los Angelesu in
zapriseženi sovražnik vsakega de-
lavskega gibanja. Mnogi detekti-
vi, ki delujejo v prid Me Namari-
ne obrambe in kteri tesno zasledu-
jejo Otisove zarotnike trdijo, da
o tem ni več dvoma.

Dalje je bilo doganano zadnje
dni, da je Ortie Me Manigal, kteri
bo nastopil proti bratom Me Na-
marara kot glavna prič, polblan-
en človek. Njegov stric George
Behm iz Portage, Wis., je izjavil,
da Ortie ni bil nikoli pri zdravi
pameti, da se mu večkrat meša.
Behm ga dobro pozna že od nje-
govega 16 leta. Ako je to resnica,
potem seveda bo lahko zagovorni-
štvu razbiti vso "evidenco" tožitel-
jstva v prazen nič. Da tak člo-
vek, kot je Me Manigal, kteri je
zgomadil na ušesa Burnsovih de-
tektivov nebroj "zločinov" na ra-
čun bratov McNamara, ne more
biti pri zdravi pameti, je samo-
umevno; ali je kronično bolan na
duhu, ali je pa hipno znorel vsled
lakomnosti za Burnsovimi cekini.
Cela obtožba in zagrožena smrt
na vsalah za delavske voditelje
v tem procesu naravno sloni na
Me Manigalu. On je glavna prič
kot je bil Orchard v znani zaroti
proti Haywoodu in tovarišem.

Kako cela stvar obstoji v Los
Angelesu, o tem poročajo poročeval-
ci "Appeal to Reason" sledeče:
"Sodnik Walter Bordwell je
določil pričetek obravnave proti
James B. in John J. Me Namari na
dan 10. oktobra t. l.

Odvetniki na strani tožiteljstva
in Burnsovimi detektivi se dan za
dnem posmehujejo Me Namarinim
odvetnikom. Nepristranski nav-
zočniki zadnjih deset dni v sodni
dvorani so izjavili, da še niso ni-
kdar videli tako pristranskega na-
stopa od sodnikove strani kot v
tem slučaju. V Moyer-Haywood-
ovem procesu je sodnik Wood
ves čas zavzemal neutralno stališ-
če. Sodnik Bordwell je pa odprto
na strani tožiteljstva. V mnogih
svojih odlokih nastopa naravnost
brutalno. Bordwell ne samo zasto-
pa zloglasne Merchants' & Manu-
facturers' Ass'n" temveč je tudi
gorak prijatelj še bolj zloglasnega
Otisa, lastnika lista "Times". Ta
sodnik se odprto ponaša, da je po-
tomee neke aristokratske rodbine
iz Anglije, ktera se je naselila v
južni Californiji. Pred vsem pa
sodnik Bordwell sovraži Iree. (In
brata Me Namara sta irskega ro-
du!) Iree sovraži še bolj kot de-
lavec. In ta tiranski sodnik, kter
misli, da je en angleški aristokrat
več vreden kakor vse ameriško
ljudstvo, je sedaj našel priliko,
da se znese. Ni čuda, da je zago-

vorništvu v skrbeh, ne radi tega,
da bi bila brata Me Namara kriva
obdelanih zločinov, ali da ima to-
žiteljstvo kakšne dokaze, temveč
zato, ker sodnik in distriktni prav-
dnik absolutno vladata v sodni
dvorani kot dva carja in odloč-
jeta v vseh stvareh kar po svoje
ne oziraje se na zakon, justice ali
na humaniteto.

Zagovorništvo polaga vso svojo
moč na ogromne mase ljudstva, v
svesti si, da barbarsko praktici-
ranje tožiteljstva mora prenehati,
ako se ljudstvo odzove v silnem
protestu! Sodnik Borwell seveda
naglaša, da njegovo sodišče ne
bo niti najmanj omajano, četudi
protestira 20 milijonov ljudi. Burn-
sovi detektivi se odprto posmehu-
jejo, češ, da mora priti nekaj dru-
gega kot pa Debsovi članki in so-
cialistični veter, da bi preprečilo
Me Namarino smrt na vsalah. To
torej dokazuje, da krvoločni kapi-
talistični zarotniki imajo že vse
pripravljeno: kupljene priče, kup-
ljeno poroto, kupljenega sodni-
ka in rablja z vrvice. Toda poča-
kajmo — delavsko ljudstvo bo
imelo zadnji besedo."

Tako stoji stvar te dni v Los
Angelesu.

SOCIALISTIČNI PREGLED.
— V Gary, Ind., so se v zadnjih
dveh tednih ustanovili štirje klu-
bi s članstvom mešanih narodno-
sti. Člani so Poljaki, Čehi, Srbi
in Bolgari. Poulični večerni shodi
se vrše trikrat v tednu.

— V Benton Harboru, Mich., je
bil pred nekaj dnevi izvoljen v
šolski svet socialist Arthur Price.

— Socializem napreduje tudi v
ledenomrzli in do skrajnosti iz-
koriščani Alaski. Rudarji vpsle-
ni v zlatih rudnikih v Deadwoodu
so ustanovili krepko organizaci-
jo. Z namenom, da razširijo so-
cialistično misel tudi po ostalih
rudarskih naselbinah Alaske, ape-
lirali so pred kratkim na glavni
stan stranke za govornika in or-
ganizatorja in obenem poslali zla-
tega prahu v vrednosti \$106.88, ki
je bil varno zaščit v kozji koži.
Zlat prah je bil namenjen za po-
kritje stroškov organizatorja. Iz-
vrševalni odbor stranke se je takoj
odzval in poslal sodr. Goebela
v Alasko.

BOJ PROTI DELAVCEM.

— Brezposelnost je zločin v Pa-
ducah, Ky. Tuj delavec, kteri
pride v to mesto in brž ne dobi
dela, je prijat radi "vagabunda-
že" in obsojen kot zloglasnemu
"chain-gang". To je vrsta me-
stnih kaznjencev, ki opravljajo
javna dela seveda brezplačno.
Stari "chain-gang" (vkljenjena
četa) je že tako opešal, da ga je
treba nadomestiti z novimi močmi;
zato je policija sedaj na delu.

— Zloglasni sodnik Whitford v
Denveru, Colo., je zopet obsodil
dva štrajkarska "piketa", člana
premogarske organizacije, na leto
dni zapora, a več drugih pa na de-
narno globo. Obsojenci so baje
prelomili njegov smrdljivi "in-
junction".

— Ob času zadnjih delavskih
bojev v Los Angelesu, Cal., je bilo
aretiranih čez 400 štrajkarjev ra-
di "piketiranja".

— Neki avtomobilist je pred
kratkim povozil psa v Medfordu,
Oreg., ktere ga moral potem pla-
čati za \$90. Nekaj dni pozneje je pa
povozil nekega delavca. Ali je bil
zaprt? Ne! Ali je kaj plačal? Nič!
Povoženi delavec ni dobil ničesar
raven — odrgnjenih udov, a zgub-
il je pa dvotedenski zaslužek,
ker ni mogel na delo dokler ni o-
krevdal. Bogataški pes je več v-
reden kot delavec!

— Policaji v Pittsburgu, Pa.,
so pred nekaj dnevi aretirali celo
jato brezposelnih in brezdenarnih
delavcev, ki so pronočevali v ne-
kem parku.

— V državi Maine je zakon, po
kterem se ima vsaka oseba, ktera
umre v javni bolnišnici, sirotišni-
ci in v ječi, oddati v zdravniško
učilišče za raztelesavanje. Reveži
niso niti po smrti več varni!

HAVLIČKOV SPOMENIK.

Češka kolonija v Chicagu —
kar je naprednih, svobodomiselnih
Čehov — je zadnje nedeljo,
30. jul., obhajala veliko slavnost.
Odkrit je bil spomenik Karla Hav-
vlička Borovskega v Douglas
parku. Slavnost se je pričela z
velikanskim več milj dolgim ob-
hodom naprednih čeških organizaci-
cij od May in 18. alica do parka
in končala z imponantnim in entu-
ziastičnim odkritjem krasne bron-
naste sohe, ktera prestavlja Hav-
vlička, ob navzočnosti 30,000 oseb.
Pri odkritju sta med drugimi go-
vorila tudi chikaški župan Harrison
in Deneen, governor države
Illinois. To je prvi češki spome-
nik v javnem parku na ameriških
tleh. — Karl Havvliček Borovski
je bil rojen 1. 1821 in umrl je 1.
1856. Bil je pesnik, časnikar in
velik borilec za ljudska prava
ob času avstrijskega absolutizma
1. 1848. Tiranska avstrijska vlada
ga je preganjala in vlačila po za-
porih in kočeno pregnala na Tirol-
sko, kjer je je prebil štiri leta.
Njegov spomenik v Avstriji je
dandanes še nemogoč. Havvliček
je bil tudi svobodomislec. Sodr-
gom in somišljenikom našim je
znan po svoji satirični pesnitvi
"Krst sv. Vladimira", ktero je iz-
dala v slovenskem jeziku "Svobo-
dna Misel" v Pragi in ktero ima
tudi "Proletarec" v svoji knjižni
zalogi.
Čast možu!

Zopet jedna žrtev hudodelskega sistema.

Chikaški dnevnik poročajo, da
je zadnji teden policija prejela ne-
ko Mary Stasch, a Slavonija" (Hr-
vaticia ali Slovenka?), ktera
je pustila svojega mrtvega otroka
na stopnicah hiše št. 1546 Carroll
Ave. Mary je sprva — kakor pi-
šejo listi — priznala, da je otroka
zadavila, ker v svoji veliki bedi
ni mogla kam z njim, a pozneje je
pa izpovedala na policijski postaji,
da je otrok sam umrl v njenem
naročju, ko je begala z njim po
chikaških ulicah. Dalje je prizna-
la, da je stara 21 let in otrok da
je nezakonski. Pred nekaj tedni
je prišla iz Indiane, kjer jo je
njen zapeljivec pustil na cedilo.
Tukaj je dobila službo v nekem
restavrantu za \$6 na teden, a ko
je prišel čas poroda, je šla v me-
stno bolnišnico. Otrok, ko so ga
našli, je bil zavrt v eunje kakorš-
ne navadno dajejo v County Hos-
pitalu. Po teh cumjah so naravno
hitro zasledili številko in ime ma-
tere, ktera je pred kratkim bila
v porodniškem oddelku bolnišnice
in aretacija je sledila.

Dekle je sedaj v okrožni ječi,
kjer čaka veleporote pod obtožbo
detomora. Sirota je brez sredstev,
brez prijateljev, nevedea angle-
skega jezika, v skrajno tužnem po-
ložaju. Žrtev je hudodelskega si-
stema, kakoršnih je na sto in sto-
tisoče. Potrudili se bomo, da poiz-
vemo natančno njene okoliščine
nakar bomo še poročali.

— Ožje volitve na Gališkem so
prinesle socialno-demokratski
stranki še en uspeh. V kmečkem
okraju Drohobycz je izvoljen ru-
sinski sodrug Semen Vitijk. Se-
dajni parlament šteje torej 82 so-
cialnih demokratov. Zaradi bor-
nih pet mandatov, ki so jih zdru-
ženi nasprotniki pridobili z vsem
naporom in z vsem nasiljem, se
barinu Bienertu res ni izplačalo
razpuščati parlament, tem manj
ker je ravno združitev nasprotni-
kov in neuspeh Bienertove volil-
ne parole le povečal moralno moč
socialne demokracije.

Sicer so se gališke volitve za-
ključile s tem, da je propadel biv-
ši poslanec Markov in z njim vsa
carofilska stranka. Markov je bil
tovariš Hribarjev na njegovem
potovanju v Peterburg. Da je ta
skrajno nazadnjaška stranka po-
polnoma propadla, je tudi politi-
čen napredek.

Splošen pregled.

— V Chranowu je bila, kakor
piše "Naprzod" izvolitev sociali-
stičnega kandidata sodr. Żulaw-
skega v vseh volilnih mestih sko-
zi in skozi ugodna. Na podlagi
vseh, iz posameznih volilnih mest
in občin došlih prvih poročil je
zamolgel "Naprzod" konstatirati,
da so dobili: kandidat sodr. Żu-
lawski 6447 glasov, dr. Wrobel
(poljski narodovec) 6180 in na-
rodni demokrat Zaranski 5866 gla-
sov. Potemtakem sta bila izvolje-
na prva dva kandidata in posled-
nji je propadel. Kar naenkrat se
je razglasilo: Chranovsko župan-
stvo se je "pomotilo v seštevaju"
(Tu je na mestu poljski izraz
"dodawanie") Začelo se je
znova šteti in se oficijelno razgla-
silo: Wrobel 6478, Zaranski 6397
in Żulawski 5997 glasov. Tako je
socialno-demokratski kandidat
propadel, ker so mu ukradli pri
glavnem skrutinju 450 glasov.
Poljska socialna demokracija vlo-
ži v parlamentu energičen protest
proti tem falsifikacijam volitev.

— Nemčija v Maroku. Nemška
vlada je odposlala v maročansko
pristanišče Agadir križarico po
imenu "Panther"; v oficijelni
"Nordeutsche Allgemeine Zeit-
tung" poroča, da ta korak ne za-
sleduje sovražnega namena, tem-
več da ima le namen ščititi "živ-
ljenje in lastnino" nemških poda-
nikov, naseljenih v južnem Maro-
ku. Po zatrdilu španskega notran-
jega ministra se je v Agadirju iz-
krealo 500 nemških vojakov. Ta
korak nemške vlade je zbudil v
francoski oficijelni javnosti veli-
ko razburjenje v tem večji meri,
ker francoska vlada o razmerah
nemške vlade ni bila poučena in
je bil francoski poslanik v Berli-
nu, Cambon, ko je izvedel za ta
nastop, naravnost presenečen. Ko-
rak nemške vlade kaže, kaj so
vredni dogovori meščanskih vlad:
najpogre je očitno prekršila al-
žesiraško pogodbo francoska vlada,
njej je sledila španska vlada
in sedaj je priromala še Nemčija.
Sodrug Jaurès bere v "Humanité"
hude levite francoski vladi:
očita ji, da je s svojo zločinsko
politiko v Maroku do skrajnosti
ogrozila mednarodni mir in pravi,
da ji zdaj ne preostaja drugega,
kot da se lojalno pobota z ostalimi
udeleženi državami glede raz-
delitve maročanskega "plena",
ali pa lojalno opusti svojo nelo-
jalno doseganje politiko.

Kapitalisti so iznašli novo sred-
stvo, kako ohraniti sadje in sla-
doled dolgo časa v svežosti. Kakor
odkriva dr. Wiley, član vlad-
nega agrikulturnega oddelka, po-
služujejo se prodajalci s sadjem
na debelo in izdelovalci gladole-
da posebnih kemičnih tvarin, s
kterimi prezervirajo sadje, tako
da izgleda sveže čeprav leži že
mesece na tržnih stojalih. Delajo
tako kakor so delali (in delajo še
danes) klavničarji, ko so barvali
šunke za ameriške vojake v špan-
sko-ameriški vojni. Da je pa ta
kemična tvarina naravnost strup
za vsak slab želodec, o tem vedo
tudi povedati večaki, ki se pe-
čajo z zdravilstvom. Pa kaj se
brigajo kapitalisti? Veleplove ne
briga če se vsi ljudje zastrupijo,
samo da izprejšajo dolar.

— V Chicagi je nastopila poli-
cija, golo orodje kapitalistov po
isti metodi napram strokovno or-
ganiziranim delavcem kot svoje-
časno rudniški baroni na zapadu
proti Moyerju, Haywoodu in Pe-
tibonu.

Pri zasližbi je glavna prič, no-
toričen lump Pardee pripoznal, da
je dobival trideset dolarjev na te-
den in da so mu plačevali vse stro-
ške v hotelu.
Takole skrbijo kapitalisti za
krivoprišežnike, ako je treba spravi-
ti unijske odbornike na vsala. Svo-
jim delavcem plačujejo kapi-

talisti take borne plače, da so ko-
maj za sol in kruh. Za zločince in
krivoprišežnike, ako jim pomaga-
jo razdirati unije, pa skrbijo po
četovskatu.

Kapitalisti in njih golo orodje
so res umazana in nizkotna drhal!

— Najvišji zvezni državni prav-
dnik Wickersham je govoril pred
"Minnesota State Bar Associa-
tion" (minesotska advokatska in
pravdniška zbornica) o regulaciji
velikih korporacij skozi zvezno
vlado. Njegov govor je obudil
povsod senzacijo. V svojem govo-
ru je dejal, da mora država urav-
navati velike podjetniške indus-
trielle organizacije (truste). Država
naj bi imela pravico tudi določati
cene, ker danes določajo cene le
glavni producenti, kar provzroča,
da je svobodna konkurenca nekaj
nemogočega. Državna komisija,
ki bi imela moč določati cene iz-
delkom, bi tudi preprečila trust-
janom grešiti zoper protitrustjan-
ski zakon.

Govor Wickershama dokazuje,
da je državni socialist ali pa de-
magog. Mi si radi tega ne bomo
belili glave. Ali njegov govor pa
vsekakor spričuje, da so v vladnih
krogih pričeli študirati bistvo so-
cializma, dasiravno so pred par le-
ti še trdili, da je socializem tuja
cvetka. Seveda ni državni social-
lizem to, kar učijo socialistični
misleci.

— Poizvedbe so dognale, da je
železniška družba zakrivila želez-
niško nezgodo dne 12. julija v Co-
nnecticutu, pri kateri je 14 oseb
izgubilo svoje življenje. Želez-
niška družba je pa po stari navadi
vso krivico vrgla na strojevodja,
ki je pri nezgodi zgubil življenje
in se sedaj ne more zagovarjati.
Ali njegova vdova je govorila za
njeja.

"Moj vbogi soprog" je zgubil
življenje, ker je preveč delal. V
ponedeljek je osem ur premikal vo-
zove na tovarniškem kolodvoru v
Bronx-u. Vi razumete, kaj pome-
ni pri taki vročini delati osem ur.
Truden je prišel domov. Ob deveti
uri zvečer je dobil ukaz, da mora
prevzeti Federal ekspresni vlak
ki o polnoči ostavi mesto. Bil je
truden, ali vseeno ni odgovedal,
ker smo rabili denar. Ravnokar
je okreval od tritedenske bolezn.
Imel je ošpice in dali so nas v kva-
ranteno. S tem so prenehali naši
dohodki in prihranki so kmalu
pošli. Trinajst let je bil v službi
"New Haven in Hartford" želez-
niške družbe in med temi 11 let
kot strojevodja. Dobil pa ni ni-
kdar regularne službe. Sedem let
je bil le pomožni strojevodja. Bil
je zelo pazen in vesten v službi.
Že večkrat je vodil Federal eks-
presni vlak. Poznal je tir do pičice
in če je ponesrečil, ga je zmogla
precej pobarvana. Ako hočete
zvedeti resnico o našem slučaju,
čitajte uradna unijska poročila in
pa socialistične časopise. Obenem
skušajte milwaukeezirati svoja
domača mesta."

John J. McNamara je postal so-
cialist odkar se nahaja v ječi.

— Ameriški socialisti imajo do
sedaj enega sodruga kot poslan-
ca v narodnem kongresu, 18 so-
drugov v deželnih zbornicah, 31
županov in 225 izvoljenih sodru-
gov v javnih službah.
— Kdor se druži in občuje s
človekom, katerega roke so se u-
mazale z denarjem iz hiše nesram-
nosti, ni nič boljši kot on.
— Prismojenci Lojze bi si rad
pomagal z lokalnim patriotizmom
na noge. — Najbrž pohajajo nov-
ci, ki so prišli iz hiše sramote.
— Ste že obnovili naročnino "Pro-
letarca"? — Če jo še niste, stori-
te to takoj, da se vam ne ustavi
lista.

Iz polja delavstva.

— Kapitalistični listi vabijo de-
lavce na vse kriplje v North Da-
kota na farme, češ da tam pri-
manjkuje delavskih moči. V res-
nici je pa N. Dakota vsa preplav-
ljena z delavci in letina je zelo
slaba. Kapitalisti vabijo delavce
tamkaj edino z namenom, da dobe
dovolj brezposelnih delavcev na-
kar bodo znižali plače. Čuvajte se
teh limanic!

— Slabo se dela v Portlandu,
Oreg. Niti izučeni delavci ne mo-
gore dobiti dela. Delodajalske a-
genture, ki so v službi kapitali-
stov, pa kljub temu lažejo, da je
v Portlandu dovolj dela.

— Organizacija smothamarjev
v San Francisco zahteva, da Sam
Gompers, predsednik Ameriean
Federation of Labor, izstopi iz
National Civic Federation, ktera
ni za drugo kot kapitalistom za
štafažo.

— 1000 premarjarjev v Vigo in
Green County, Indiana, ki so bili
par tednov na štrajku, se je vrni-
lo zadnji teden nazaj na delo.

GROŽNJE KAPITALISTIČNIH RABLJEV.

Prizrčnost kapitalističnih za-
rotnikov in rabljev v Los Angelesu
presega že vse meje. Sedaj jim je
prišlo na misel, da bi spravili v je-
čo vsakega delavskega agitatorja
in govornika, kteri bi javno pro-
testiral proti barbarski perseku-
ciji bratov McNamara. Neki kapi-
talist je izjavil sledeče: "Oba
McNamara moramo obseliti in
stvoriti odprto delavnico v Los
Angelesu četudi nas stane miliar-
do dolarjev in makar če bo treba
zapreti vse agitatorje v južni Ca-
liforniji. Sodnik Bordwell, distri-
ktni pravdnik in šerif so naši mo-
žje skozinskoz. Ako bodo delavski
agitatorji poskušali, vtikati se v
naš "business", dobili bodo po grbi
kakor so dobili rudarji v Cripple
Creeku. Neumne parade in resolu-
cije topot ne bodo pomagale; Moyer-
Haywood fiasko se ne sme
ponoviti. Brata McNamara morata
viseti."

V teh besedah se zreali vsa po-
divjanost križejnih trinogov v ka-
pitalističnem tabornu. In Hearstovi
listi se zgražajo nad Turčini, kteri
koljejo Albance! Ali je treba
večjih turških pasjeglavcev kot so
californiški kapitalisti?

John McNamara je minuli teden
poslal iz svojega zapora v Los
Angelesu daljši članek v "Bridg-
man's Magazine", glasilo železar-
sko-stavbne unije, pri kteri je on
mednarodni tajnik. Med drugim
piše: "Opozarjam čitatelje, da naj
dobro oslojijo poročila iz Los An-
gelesu glede našega procesa v na-
vadnih časopisih, predno jih ho-
čejo prebaviti. Ta poročila bodo
precej pobarvana. Ako hočete
zvedeti resnico o našem slučaju,
čitajte uradna unijska poročila in
pa socialistične časopise. Obenem
skušajte milwaukeezirati svoja
domača mesta."

John J. McNamara je postal so-
cialist odkar se nahaja v ječi.

— Ameriški socialisti imajo do
sedaj enega sodruga kot poslan-
ca v narodnem kongresu, 18 so-
drugov v deželnih zbornicah, 31
županov in 225 izvoljenih sodru-
gov v javnih službah.

— Kdor se druži in občuje s
človekom, katerega roke so se u-
mazale z denarjem iz hiše nesram-
nosti, ni nič boljši kot on.

— Prismojenci Lojze bi si rad
pomagal z lokalnim patriotizmom
na noge. — Najbrž pohajajo nov-
ci, ki so prišli iz hiše sramote.

— Ste že obnovili naročnino "Pro-
letarca"? — Če jo še niste, stori-
te to takoj, da se vam ne ustavi
lista.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA... IZHAJA VSAKI TOREK... Glasilo Slovenske organizacije Jugosl. socialistične Zveze v Ameriki.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by South Slavic Workmen's Publishing Company Chicago, Illinois.

Glasilo Slovenske organizacije Jugosl. socialistične Zveze v Ameriki.

Frank Podlipca, President; Frank Podboj, Secretary; Frank Jančič, Treasurer; Frank Petrič, Jos. Bratkovič, direktorij.

Subscription rates: United States and Canada, \$2.50 a year, 75c for half year. Foreign countries \$3 a year, \$1 for half year.

NASLOV (ADDRESS): "PROLETAREC" 2146 Blue Island ave. Chicago, Ill.

Delavci in visoka carina.

Govor sodr. V. L. Bergera v kongresni zbornici 14. junija t. l. (Nadaljevanje.)

Nabavljajo se najnovejša zadnje čase iznajdene mašine namesto delavcev in plače se kolikor največ mogoče znižavajo. Boj je za življenje in smrt in "slabjeji zapade vragu."

Nevgnana konkurenca odbija dobiček na vsakem predmetu, a vsak predmet se zopet kosca z novimi predmeti, ki prihajajo na trg; to pomeni, da čim cenejše je blago, tem več kapitala je treba za vzdrževanje podjetja.

Iz tega je razvidno, da mali obrtnik in mali trgovec s svojim majhnim kapitalom in s svojo majhno zalogo blaga vedno bolj in bolj izginja s površja, kakor je izgubil rokodelca s svojo lastno delavnico. Ravno ta razred malih obrtnikov in trgovcev najbolj vpije proti korporacijam, železnicam in trustom. Ravno ta razred hoče, da bi bil Shermanov antitrustni zakon "bolj aktiven" in ravno ta razred bi rad, da bi se kolo gospodarskega razvoja obrnilo nazaj.

To pa ni mogoče. Razdajati trube bi se reklo: razdajati našo civilizacijo. Še več: mi jih ne maramo razdajati! Trusti prinašajo nekakšni sistem v industrijni kaos (zmešnjavo). Predhodniki so novega družabnega reda. Trusti so prvi, ki bodo ubili grozono zla konkurenca. Med tem ko konkurenca se divja med delavci, ki iščejo dela in malimi trgovci, so trusti že uničili konkurenco med seboj v znamenju "velikega businessa". Trusti so nedvomno mejnik v industrijni evoluciji človeštva. Trusti pomenjajo napredek — toda, seveda, dobiček prinašajo danes še le tistim, ki jih posedujejo.

Kar je torej treba storiti, je, da se privatno lastništvo trustov spremeni v javno lastništvo.

Prihodnji veliki korak gospodarskega razvoja je ljudska lastnina trustov. Shermanov zakon mora se odpraviti in narediti nov zakon za podržavljenje vsake industrije, kjer trust kontrolira izdelek in cene.

Trustom se je treba zahvaliti, da danes tako dobro poznamo kapitalistični sistem. Mi vidimo, da je individualistična teorija o privatnem lastništvu "imetja" — katero je sedanjim konkurenčni medni sistem položil za temelj družbe — posledični popolnoma ovržla možnost privatnega lastništva za veliko večino ljudstva. Jedna desetina našega prebivalstva že poseduje več kot štiri petinke vsega bogastva. Centralizacija lastninske kontrole narašča rapidno, medtem ko na drugi strani se hitreje padajo plače, gotovost dela in socialna neodvisnost medznega in agrikulturnega prebivalstva. Bogastvo postaja največja in lahko bi rekli, da tudi jedina družabna moč. Vsaka vrednost človeka se že izraža v terminu bogastva: — v dolarjih in centih.

Vedno pa ne pojde tako. Beli ljudje se bodo nasitili. Sedanje razmere in njih posledice ustvarjajo v naši sredini pleme "belega ljudstva", katero se kmalu ne bo

moglo primerjati niti z Vandali v 4. stoletju.

V kratkem času, ako se med tem časom razmere ne spremenijo, imeli bomo v Ameriki dva naroda — jedne in iste krvi. Prvi bo velik po številu, polciviliziran, izstradan in degeneriran vsled mizerije; drugi bo pa majhen, prenasien, preciviliziran in degeneriran vsled luksusa.

In izid? Nekega dne bo vulkanični izbruh. Strašna kazen zadene kapitalistični razred kot razred in nedolžni bodo trpeli s krivičniki vred. Revolucija te vrste, ako kedaj pride, vrgla bi ljudstvo nazaj v polbarbarizem in vsaj začasno zatrla civilizacijo.

Ponujali so nam že raznovrstne remedije: obdačenje neproizvajalcev (single tax) več srebrnih dolarjev, "greenbacke" in še dosti drugih reči. Toda ker vsi ti pripomočki ne morejo odpraviti grozono konkencije in teškega vpliva stroja na delavca, moram jih po vrsti vse zavrniti kot nezadostljive. Zlasti to velja za "single tax", ki bi zaenkrat poostiril konkurenco in tako še bolj povečal bedo med delavci. Pred kratkim smo slišali goreč zagovor "single tax - a" iz ust gentlemana (Mr. George) iz New Yorka. On nas je opozoril na uvedbo tega sistema v Vancouveru, British Columbia, in slikal je v rožnatih barvah dobroto, ki baje sledijo. Zdaj je pa prišla vest, da je Vancouver središče generalnega štrajka, prvi te vrste v imenovanem mestu, v katerem so prizadeti vsi organizirani delavci. Evidentno je torej, da po "single tax - u" ne bo kruha. (Smeh.)

Mi socialisti pravimo sledeče:

Stroj in napredka v izboljšavanju sredstev za proizvodnjo mi ne moremo niti nečemo uničiti niti zaustavljati. Civilizacija ne mara iti nazaj v srednji vek v dobo barbarizma. Dokler so pa sredstva za proizvodnjo, zemlja, mašinerija, surovi material, železnice, telegraf itd. — privatna lastnina, tako dolgo bo le par gospodarjev izrabljalo lastništvo teh stvari v svoje lastne koristi. Konkurenčni individualizem nam je dal kapitalista in medznega delavca; več ne more dati. Družabni red kapitalista in medznega delavca mora se neizogibno končati z ekonomsko nadvlado nekoliko absolutnih kapitalistov nad številnim delavskim razredom.

Mezdn sistem bil je korak razvoja k svobodi, toda samo en korak. Ako bi ne bilo strokovnega unionizma in delavskega združevanja, mezdn sistem bi provzročil družabni položaj, kateri bi bil slabši kot nekdanji fevdalizem. Družabne svobode in polne pravice ne bo, dokler so hlapi na svetu; svoboda in pravica bo le tedaj, kadar bodo vsi ljudje na svetu delodajalci in obenem delavci.

Družabno svobodo in popolno pravico pa zamore podeliti le kolektivno (skupno) lastništvo in demokratična (ljudska) uprava sredstev za proizvodnjo in distribucijo.

Vem, da ta preobrat se ne more izvršiti v enem samem dnevu ali potom — enodnevne revolucije; vem pa tudi, da vse zakonodajstvo, če hoče biti napredno, se mora pomikati proti temu pravcu. Zakonodajca, ktera se ne giblje v tem smislu, je v nasprotju z gospodarskim razvojem, vsled česar ne more obstati; zakonodajca, ktera zaustavlja naravni razvoj industrije, gre nazaj in zato nima uspeha; zakonodajca, ktera deli narode v oborožene tabore, ktera ne guje nepotrebne mornarice in ktera gradi kitajski zid carine med ljudstvom, je nazadnjaška.

Predloga, o kateri zbornica sedaj debatira, je majhnega pomena za delavski razred. Samoposebni ne pomeni nikakoršnega materialnega preobrata razmer med delavstvom. Ali ker je na potu socialnega in političnega razvoja in ker je korak k odstranitvi stare carinske supersticije in vodi do tesnejšega zblizanja raznih narodov, hočem podpirati to predlogo. (Ploskanje.)

(Konec prih.)

(S tem je končan prvi in znameniti socialistični govor sodruga Bergera v kongresu. Sedaj pride debata, katero je imel sodr. Berger z mnogimi kongresniki v zbornici, ko je končal svoj govor. Debata je zanimiva in vsekakor del

njegovega govora, zato jo prinesemo v prihodnji številki v celoti. Ured.)

Maroko.

Med Nemčijo in Francijo je zavoljo Maroka nastala taka napetost, da bi se nihče ne čudil, ako bi ena ali druga država pričela krvavi ples z napovedjo vojne.

Meščanski časniki obeh narodov ščuvajo za vojno. V tem oziru so si nemški in francoski boržuazni časniki podobni kot jajce jajcu. Na obeh straneh pišejo o narodni časti, o interesih naroda, kakor če bi bilo maročansko sporno vprašanje res v stiku s častjo naroda in njegovimi interesi.

Pametni ljudje vedo, da maročansko vprašanje vsebuje le koristi za nemške in francoske kapitaliste, ki drug drugemu ne privoščijo naravnih zakladov v Maroku. Ti interesi niso identični z interesi nemškega in francoskega naroda. Za francoske delavce in poljedelce je vseeno, če francoski kapitalisti posedujejo par bakrenih rudnikov in premogokopov več, kot nima nemški narod nič od tega, če nemški kapitalisti lastujejo v Maroku nekaj železnic in tvornice. Nemški in francoski narod imata od takih kapitalističnih in pustolovskih podjetij le škodo, ker morata vzdrževati močne vojaške posadke v prekomorskih pokrajinah, da branijo imetek kapitalistov pred Kabili in Mavri, ki nočejo nič slišati o kapitalistični kulturi, ki razdira in vničuje njih stare šege, navade in nazore o svobodi.

Vsled tega je naivno, ako nemški in francoski kapitalistični listi pišejo, da so v nevarnosti čast in interesi naroda, če nemški kapitalisti vsled nevošljivosti francoskih ne morejo poljubno odirati domačine, ali pa francoski kapitalisti vsled lakomnosti nemških ne smejo poljubno krasti in ropati v Maroku.

Ta fakt je bilo potrebno konstatirati, ker sedaj močno rožljajo s sabljo v Nemčiji in Franciji. Nemčija je po brozjavah poročilnih baje poklecala rezerviste pod zastavo, v Franciji pa reorganizirajo armado, kar pomeni v jeziku diplomatov, da mobilizirajo in se pripravljajo za vojno. Ne glede na to, da bi bila vojna med dvema kulturnima in civiliziranima naroda največja sramota za človeštvo v 20. stoletju, marveč je tu nevarnost, da iz plamenčka, ki so ga zanetili kapitalisti dveh narodov nastane silen požar — mednarodna evropejska vojna, ako mednarodno organizirani delavci v rožljajem s sabljo obeh narodov: Do tukaj in ne naprej!

Pri pustolovskih podjetjih v Maroku in drugod v Afriki so najbolj angažovani nemški, francoski, španski in angleški kapitalisti. Vsaka država pa ima svoje javne in tajne zaveznike za slučaj vojne. Ta resnica pa govori, da je tukaj nevarnost za mednarodno evropejsko vojno, ki bi prinesla toliko gorja za vse narode, kakoršnega do danes še ni videl svet.

In popolnoma naravno je, da so se izrekli socialistični državnozbornski poslanci štirih narodov, katerih kapitalisti najbolj silijo, da se maročansko vprašanje reši s splošnim klanjem in krvolitjem, da se takoj skliče mednarodni parlament, ko nevarnost za vojno prihiti do vrhunca in se prepreči vojna.

V vojni največ trpijo delavci! In popolnoma v redu je, ako mednarodno socialistično organizirani delavci vporabijo vsa sredstva, da zabranijo občno klanje.

Dvajset let nazaj so kapitalisti diplomati in kralji še lahko sami reševali taka vprašanja. Danes se pa taka vprašanja ne dajo več rešiti brez socialistično organiziranega delavstva.

Ako bi kapitalisti prezrli svareči glas socialistično organiziranega delavstva in vzlie protestu delavcev pričeli vojno, morajo biti pa tudi pripravljene, da bodo nosili vse posledice.

Mednarodno socialistično delavstvo je pripravljeno!

Priporočajte in širite jugoslovansko socialistično časopisje v Ameriki: "Proletarec", "Radniška Straža", "Svetlo", "Narodni Glas".

DULCE EST DESIPERE IN LOCO.

Pomilovanja vredni so uredniki "Proletarca". Ako ne pridejo na "gauge", bodo šli pa na ričet v Joliet, "je zaključil marsikdo, ko je prečital v "Clev. Amer." z dne 25. julija t. l. članek, ki se glasi doslovno:

"Proletarcu" pa povemo, da se za njegove urednike silno zani-ma pošta Zedinjenih držav in če bodejo uredniki "Proletarca" v prihodnjem mesecu jokali, da ne more njih list več izhajati, ker jim pošta ne pusti izhajati, in če bodejo poleg tega še zaprti v Jolietu, to ne bo naša krivda, pač pa njih sama. Vsaka sila do vremena, reče Hrvat."

Tudi urednike "Proletarca" je obšla zona, strah je prešinil njih kosti, obrazi so jim poblebeli in čuti je bilo šklepet njih zob, ko so videli črno na belem, da je "Clev. Amer." postala uradno glasilo ameriške pošte, da je vse-zavedni, najbolj pametni, najradodarnější in najučenejši Slovencev v ameriški republiki — nezmojljivi urednik in kolega v Clevelandu postal uradni reporter za strica Sama.

Ali hudobni uredniki "Proletarca" so se tresli le za trenotek, takoj se je vrnila v njih duše stara hudomušnost, ki je tipično svojstvo vseh zakrknjenih grešnikov, katerim je vseeno, če umrjejo na "gauhah" ali v postelji, če gre do smrti v nebesa ali v pekel — in se jasno loči od urednikov hinaveev, ki v sreč kolnejo, javno molijo: na tihoma denuncirajo, vohunijo, skrivaj radi sprejemajo denar, če se ga tudi drži greh, javno pa nastopajo kot vsestranski rešitelji vseh slojev naroda za svoj žep.

V trenutku, ko je sreca urednikov "Proletarca" zasedel satan hudomušnosti, so se takoj zavedali, da morajo priskočiti svojemu kolegu v Clevelandu na pomoč, da mu ohranijo službo kot uradni reporter. — da ga stric Sam ne spodi iz službe. Kaj takega bi bila neizbrisna blamaža za ves slovenski narod v Ameriki, ako bi naša slavna vlada pronašla in izrekla, da je naš najodličnejši, najpametnejši, najuglednejši in nezmojljivi slovenski prvak, navaden idiot, ki ni toliko nevaren, da bi ga bilo treba zapreti v blaznico, vendar je pa dobro, če se ga uradnim potom proglasi škodoželjnim oslom.

Taka blamaža se mora odvrti od slovenskega naroda! Kdo bo še vpošteval naš narod v Ameriki, če bodo naše najboljgledne in učene sinove proglašali uradnim potom za duševne sorodnike dolgo-gouhe živalice? Te vrste blamaže se mora prekritizati, pa magari če postanejo uredniki "Proletarca" žrtve in morajo umreti na "gauhah" ali pa tam, kjer sta jok in skripanje z zobmi.

In le hvaliti moramo danes urednike "Proletarca", da so se izrekli, da prevedejo vse izdaje "Proletarca" v angleščino, ker so svojega kolega v Clevelandu pronašli prelahkega v slovensčini in pretežkega v angleščini, ako jih ni kolega v Clevelandu tudi plačal za trud in delo.

Kolega v Clevelandu bo najbrž tudi sprejel to blagohotno ponudbo, saj je nesobični, najpametnejši, najuglednejši in najboljštudirani slovenski mecen v Ameriki, ki kar gori za dobrobit vbozega, zatiranega in preziranega slovenskega naroda. Mar je njemu za par stotakov, če je treba v javnosti odvrti blamažo od slovenskega naroda, sebe pa dvigniti tako visoko, da ga bodo vsi Slovenci v prihodnje častili kot božansko bitje, ki je le iz ljubezni do preganjanih Slovencev vzelo nase človeško podobo, da jih uči, bodri in jih vodi po potih samo njemu umjlivega "socializma" v svobodo.

Da pa kolega v Clevelandu ne bo mislil, da je ponudba urednikov "Proletarca" navadna in hudobna šala, so se zakleli kot veliki Napoleon, da bodo za osem dni pregnali spanec od sebe in sedeli v Bernardovi vinarni na Blue Island Ave, igrali "tarok in preverans" in čakali, da pride pošta ali pa kolega iz Clevelanda po nje, ko poleti ta izdaja v slovenski svet.

Hudo nam je, a priznati moramo le resnico: Difficile est satiram non scribere!

ZDRAVNIŠKI GOLJUFI OBSONJENI.

Zvezino sodišče v New Yorku je 25. jul. obsodilo dr. Samuel Hyndmana, W. H. Rudolfa in Jul. Jelšika, dohtarске švindlerje, ki so pod znanim imenom firme Collins Medical Institute dolgo časa odirali ljudi, prva dva na dve leti zapora in \$500 globe, zadnjega pa na eno leto zapora in \$100 globe. Omenjeni trije "dohtarji" so osleparili za tisoče dolarjev tudi Slovence in Hrvate potem oglasov v našem vrlom narodnjaškem in katoliškem časopisju. Obsojeni so bili zaradi zlorabe pošte v sleparske namene, ker so pisminenim potom (!) "zdravili" poleg raznih drugih bolezni tudi jetrko.

Vojne ne bo.

Vojni oblaki, ki so zadnje dni plaval nad Evropo, so se razkaldili. Nemčija je odnehala. Marokansko vprašanje bo rešeno mirnim potom med Francijo in Nemčijo. Tako se glasi neuradno poročilo iz Londona. Vihar socialističnega protesta v obeh državah nemaravanemu barbarškemu klanju je vendarle zalegal. Proti vojni so nastopili tudi nemški in francoski framazoni, ki so nedavno imeli skupni sestanek v Baden-Badnu na Nemškem. Neke višji framazon iz Municha je rekel: "Vlada lahko napove vojno, toda ljudstvo bo zapovedalo: mir!" Socialistični list "LePeuple" v Bruslju pa dostavlja: "Če pomislimo, da so med framazoni vseučilišni profesorji in navadni delavci, potem si lahko predstavljamo važnost tega manifesta."

Dopisi.

Chippewa Falls, Wis.

Cenjeno uredništvo: —

Letošnje leto se po celi uniji pred vsem pa še po železnem okrožju v Minnesoti silno težko dobi delo. Mnogo delavcev je brez dela in jela. Marsikteri delavec te rezervne armade ve povedati, da sedaj niso pasji dnovi samo v praksi, temveč tudi na mizi in žepu. Mnogo rudnikov po Sellwood, Ely, Tower, Messabe, Adriatic, Aurora, Pinesville, Biwabik, Kellog, Mc Kinley, Ella, Gilbert, Sparta, Eveleth, Virginia, Mt Iron, Lok-naw, Buhl, Me Kinzie, Chisholm, Hibbing, Maksville itd. popolnoma počiva; drugod se zopet dela le po tri dni v tednu, le malo je rudnikov da bi delali z normalnim številom delavcev. Kapitalisti imajo sedaj na površju velikanske kupe rude, parne lopate pa skoro nikjer ali pa le po malem nakladajo rudo na tovarne vlake. Ako parne lopate še en mesec pri miru stoji, bode ostala ruda skoro vsa na kupih, kar pomeni, da se prihodnjo zimo ne bode nič ali pa le po malem delalo po železnih rudnikih. To bode huda kriza in udarec, posebno za Slovence, katerih je mnogo vpslenih po teh peklnskih rudnikih. Tudi po pristaniščih v Duluth in Two Harbors je vse mrtvo, ker letos le malo ladij odvažva rudo po velikih jezerih navzdol do ogromnih železotopilnic v So. Chicago, Gary, Cleveland, Pittsburg itd. Steel Trust Co. s svojim trebušatim plutokratskim štabom, si je za sedaj izmislila nov "bluf", seveda, zelo mora biti neumen, kdor verjame v njega. Pravijo, da se zato ruda naprej ne pošilja, ker je letos pri toni 50 et. cenejša; za tako nizko ceno pravijo, da jo pa ne dajo. Čigavih pa je največ rudnikov in ruodtopilnic, mar ne Steel Trust Co. Kedo pa narekuje cene surove rude, železa in jekla, nar ne Steel Trust Co. Zato je velika uganka, kako ti eigani sami sebe prodajajo. Stvar je pa v resnici sledeča: Kapitalisti se gospodarsko močnih delavcev bolj boje, kot vrag križa, ali pa čikaški župnik socialistov. Zato pa tudi kapitalisti ne puste, da bi delavci stalno delali, treba jih je izstradati, ker potem so bolj ponižni, ko so lačni in suhi. Že sedaj se tako primosenih bosov in ponižnih delavcev ne dobi z lepa kje na svetu, kot so ravno v severni Minnesoti in Michiganu. Sploh so pa krize periodične bolezni in dete današnje laži civilizacije in kulture v vseh industrielnih državah na svetu. Kolikor bolj je razvita veleindustrija kapital v rokah posameznih oseb, tolikor hušje razsajajo. In te krize bodo tudi vedno ostrješe in vedno

bolj pogoste, dokler ne pojde kapitalizem. V zmoti je, da se mnogi delavcev, ki mislijo, da se krize ponovi vedno redno ob času predsedniških volitev. Laž je, da je nadprodukcija; nadprodukcije ni nikjer. Na milijone je delavcev v republiki, ki bi potrebovali takoga blaga, so kakoršnem so prebložena skladišča, in dasiravno so delavci vse to naredili, vendar rabiti ne smejo. Kapitalisti, ki misli niti s prstom genili, enostavno trdijo, da je vse to njihovo. Zadržaj za kapitalisti pa stoji predsedniški guvernorji, senatorji, kongresmanji, sodniki, župani, policmani, amada in mornarica, katere neumnosti in eigani volijo, da ta sistem varujejo in delavce v strahu drže.

Jaz bom letos tudi težko cel tavenent "prišparal", ker grem vedno naokrog kot Jurčičev deseti brat. Na Sec. 30. baje več dela ne dobim, ker sta superintendent in kapitan prišla do prepričanja, da sem lisjak. Po zoologičnih vrtn sem videl že dosti lisjakov, vendar ti so mnogo manjši od mene. Na Aurori, Minn., sem služil nekaj časa pri župniku za hlapca. Hudo-mušni Aurorčani so se seveda sme-jali, bili so mnenja, da bodeva v gospodom vsak nekaj časa malo brala. In ker nimam nič brk (o-prostite, že od rojstva sem pod nosom plekast,) sem gotovo mislil, da me bode "prečastiti" župnik Pirnat imenoval za svojega kaplana. To se pa ni zgodilo. Na Aurori je namreč dosti navihancev, ki se za župnišče, če je prav večji kot cerkev, popolnoma nič ne zmenijo, in zato jim je že ena duhovna posoda več kot preveč. Ko sem pozneje šel po plačo in povedal svoje pisanje, so se gesput nekoliko namrdnili, približno tako, kot iz Preddvora širokople-nati Knjobež, kadar je s svojim orjaškim hrbtom kakšno steklo pri oknu zmečkal. Druge posebne nesreče pa ni bilo. Tukaj v Chippewa Falls sem pa šel vasovat brez vizitnic k Lutrovskemu pastorju. Ravno sem se komodno vsedel v gugalni stol, kar pride njegova zakonska polovica ter me začne delati nekakšno pridigo. Ker se pa bil slučajno bolj slabe volje, sem rekel, da naj gre do s-pa v pekel z njeno pridigo in v-ro. Seveda, potem sem jo hitro od-kuril, ker drugače bi bil v nevar-nosti, da zna kaj pasti na hrbet. Je pač gledal M. M., ki je mislil, da se bodeva skupno pripeljala v Milwaukee. Odsel sem proti Eau Claire, odkoder sem jo odžvižgal proti Minneapolis. Takoj pa sem zapustil Mineapolis, ko sem sprevidel, da je skoraj polovico mesta na "bum". Tukaj menda tudi ne bom več dolgo časa, ker se že se-daj z bossom bolj po strani gleda-va; kam da idem pozneje, ne vem še natančno. Metat bi šel klobuk v zrak, pa je prenevarno. V mo-jem klobuku je namreč že sedaj mnogo vetrov, tako da na več kra-jih lasje zkož njega zvedavo in poredno gledajo v svet. Pogledati bo treba enkrat tudi proti zapadu v Wyoming, Montana, Oregon in Washington, kako se kaj tamkaj moji rojaki počutijo. No, mudi se mi še nič, zato se brčkome še pop-red srečamo v Milwaukee in Chi-cagi. Stvar je pa sledeča: Resnič-no vam povem, da brez študirane družčine sem se naveličali večnega klatenja po svetu. Zato pridem v Chicago, da se mi pridruži ta čikaški Tone in So. Čikaški Janez, potem jo pa skupno mahnejo na "bum", ker drugače bodeta ta dva mračna filozofa segnjila od same lenobe.

Preddvorčan.

Španska vlada se je vendar ojuočila in je prepovedala portugalskim kraljevskim privržencem zbirati se ob portugalski meji. Španska vlada je odredila, da 1000 mož meščanske garde zasede mejo in zabrani prehod monarhistom preko meje.

V vsako leto je bil ob tem času trust za led zapleten v sod-nijsko obravnavo. Letos ga pre-iskujejo celo v treh krajih. Najbrž bo pa ta preiskava kon-čala kot vse druge. Trustjani be-do v jeseni razdelili mastne divi-dende med seboj.

Vse pritožbe glede nerednosti pošiljanja lista in druge stvari ti-očee se "Proletarca" je poslati so-sodr. Frank Podlipca, 604 N. Cur-tis St. Chicago, Ill.

Jugoslovenska socijalistična Zveza v Ameriki.

EKSEKUTIVA:

- Joe Zaverinik st., Tomo Besenič, B. R. Savič, Frank Udovich, Katarina Strahota, Spasoje Marković, Josip Kolar, Stefan Perin.
Frank Petrič, tajnik, 1830 So. Centre Ave., Chicago.
- Stev. J. Chicago, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Podlipeec, 604 N. Curtis St., organizator M. Kulovec.
2. Glencoe, O. — Jugosl. soc. skupina, tajnik John Kravanja, Box 101.
3. Allegheny, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Anton Horvat, 937 E. Ohio St.
4. La Salle, Ill. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Valent Potisek, 1237 — 1st St.
5. Conemaugh, Pa. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Stefan Zabrič, Box 508.
6. Chicago, Ill. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Andr. Trstenjak, 1830 So. Centre Ave.
7. Milwaukee, Wis. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Nick. Hinich, 404 Park St.
8. Forest City, Pa. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Frank Verbaš, Box 140.
9. Kenosha, Wis. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Fr. Zerovec, 818 Jenne St.
10. E. Pittsburg, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik John Gračanin, Box 388.
11. Sygan, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Louis Glazar, Box 77, Morgan, Pa.
12. St. Louis, Mo. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Jos. Filipovich, 1419 Salisbury Street.
13. Clairton, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Ivan Celan, Box 155, Blair Sta.
14. Chicago, Ill. — Jugosl. zensko soc. udruženje, tajnica Tereza Petrak, 1142 Harrison Street.
15. Youngstown, O. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Luka Gašparič, Box 1373; organizator J. Filipan.
16. So. Sharon, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Ivan Mak, 1016 Hamilton av.
17. Chicago, Ill. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik B. R. Savič, 2318 Clybourn av.
18. Kansas City, Kans. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Mirko Malec, 422 Sandusky Ave.
19. Chisholm, Minn. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Joe Drobnič, Box 679.
20. Indianapolis, Ind. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Filip Godina, 909 W. Pearl St.
21. Steel, O. — Jugosl. soc. skupina, tajnik R. Gradišnik, Box 224.
22. Cleveland, O. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Vinc. Jurman, 1128 E. 63rd St., Jos. Jauch, organizator.
23. Roslyn, Wash. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Nick. Pozarič, Box 451.
24. Hackett, Pa. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Tony Mrak, Box 31.
25. Breezy Hill, Kans. — Jugosl. soc. skupina, tajnik John Lekše, Box 94.
26. West Mineral, Kans. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Pongrac Jurše, P. O. B. 357.
27. West Newton, Pa. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Bartl. Vertačnik, R. F. D. 3, Box 98.
28. New York, N. Y. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Luka Mustapič, 585—11th Ave.
29. Frontenac, Kans. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Frank Krajzelj, Box 108.
30. West Allis, Wis. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik S. Celich, 541 — 60th Ave.
31. Milwaukee, Wis. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Fr. Novak, 257 — 1st Ave.
32. East Palestine, O. — Jugosl. soc. skupina, tajnik John Poženel, Box 139.
33. Oglesby, Ill. — Jugosl. soc. skupina, tajnik John Bergant, Box 173.
34. Oregon City, Oregon. — Jugosl. soc. skupina, tajnik John Kurnik, Box 155.
35. Clinton, Ind. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Leop. Prašnikar, Box 67.
36. Joliet, Ill. — Jugosl. soc. skupina, tajnik John Andlovich, 205 Indiana St.
37. Adamsburg, Pa. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Josip Mostar, Box 120, organizator Martin Brunet.
38. Superior, Wyo. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Lukas Groser, Box 341.
39. Waukegan, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Jak. Podbič, 611 Market St.
40. Panama, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Joe Ferjančič, Box 10.
41. Portland, Ore. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik J. Obad, 1088 So. Front St.
42. Calumet, Mich. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik J. Krpan, 813 Portland St.
43. Collinwood, O. — Jugosl. soc. klub, tajnik Alois Škof, 5806 Coljutto.
44. Virden, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Stempihar, Box 127.
45. Monessen, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik John Šetek, Box 82.
46. Chicago, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Urbančič.
47. Gary, Ind. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Geo. Maravich, 2193 Washington Street.
48. Aurora, Minn. — Jugosl. soc. klub, tajnik Josip Jerich, L. Box 97.

Vstvarimo to trdnjavo.

Chicago, 24. julija.

Vsem sodrugom in prijateljem se naznanja, da je gl. odbor Jugoslov. soc. Zveze začel z delom o načrtih za osnovanje Jugoslovenske zadruga tiskarne, na temelju, ki ga je začrtal I. jugosl. soc. kongres v Chicagu.

Pred vsem naj bo pojasneno, zakaj se gl. odboru ni bilo mogoče baviti prej s temi načrti.

Takoj po kongresu se je začelo jugosl. delavstvo zanimati predvsem za pojačanje političnih klubov, v katerih je spojeno vse prosvetno delo in se je organiziralo okrog 30 novih klubov, tako, da ima Jugosl. soc. Zveza danes okrog 1200 članov. Temu razvoju je moral gl. odbor posvetiti vso svojo pozornost in zvezno tajništvo je bilo vsled tega preobloženo izrečno s tem poslom, kajti treba je bilo biti vedno v dotiki s krajevnimi klubi, dajati jim vsakovrstne nasvete in navodila itd. Dalje je srbski odbor J. S. Z. ustrojil svoj list "Narodni Glas", med ko je hrvatski izdal mesečnik "Svjetlo". Z ustanovo tega je bil vezan čas in denarne žrtve. Šele ko se je zagotovil obstanek srbskemu listu "Narodni Glas" in hrv. mesečniku "Svjetlo", je zamogel glavni odbor preiti na misel o načrtih za zadruga tiskarno no J. S. Z. Sedaj deluje na tem odločno, svest si, da se završi vse uspešno, če bodo tudi ostali sodrugi in prijatelji storili svojo dolžnost. Ravno sedaj, ko so se vrste sodrugov v Jugosl. soc. Zvezi, kakor njeno časopisje "Proletarec", "Radnička Straža", "Narodni Glas" in "Svjetlo" pojačali, je upanje neomajeno, da naši načrti ne morejo biti le vodna pena.

Zadruga naj se bavi s sledečimi posli: tiskarstvom, knjigovodbo itd. Glavnica zadruga naj ne bo manjša od \$2500 — in ne večja od \$10.000. Delnice naj ne presegajo cene \$10 — in naj se plačujejo tudi delno po \$1.

Obresti nad 8% se morajo naglati v rezervno, iz katere se zamore eventualno graditi dom tiskarne. Zadruga ne more začeti s poslovanjem tako dolgo, dokler ni inkorporirana. Predno pa se to zgodi, se ima sklicati občni zbor delničarjev, kakor to zahteva zakon države Illinois. Delničarji sami naj odločijo glede inkorporacije in pravil zadruga. Dokler se ne začne s poslovanjem, naj bo odgovoren pripravljajni odbor za ves imetek nameravanega podjetja. Do začetka poslovanja naj se plača vsakemu delničarju za uplačan delež 3% obresti.

Vsak delničar zamore predno se začne s poslovanjem tiskarne — dobiti svoj uplačan delež nazaj. Gl. odbor je razpravljaj na več sejah o osnovanju načrtov za zadruga tiskarno in je konečno volil tudi troje sodrugov v tozadevni odbor, da izdelajo proračun, pravila in skličejo ustanovni zbor delničarjev. Dne 30. junija je bila skupna seja slovenskega, hrvatskega in srbskega osrednjega odbora, kjer je podpisani odbor predložil pregleden proračun, nakar se je zaključilo, da gre podpisani odbor takoj na delo, da se zadruga tiskarna čimprej uresniči.

Določba kongresa se glasi, da glavnica ne sme biti manjša od \$2500 ter ne presegati \$10.000. Podpisani odbor je na podlagi informacij zaključil, da je glavnica za nabavo orodja v tiskarski obrti, potrebna \$7000, katero bodo plačali delničarji — in le ti z zamorejo biti: — 1. Jugosl. soc. klubi, 2. člani v jugosl. soc. klubih, 3. vsa jugosl. delavska podpora društva, t. j. slov. hrv. srb. in bolgarska in njihovi člani, 4. vsi jugosl. delavci brez razlike, 5. vsi jugosl. obrtniki in sploh vsi, ki se bodo strinjali s pravili tisk. zadruga.

In zdaj pogledimo, kako izgleda obstanek in napredek tiskarne same: Danes stane, oziroma daje Jugosl. soc. Zveza za svoje tiskovine kapitalističnim podjetjem na leto sledeče svote:

"Proletarec" \$1800
"Radnička Straža" 1800
"Narodni Glas" 800
"Svjetlo" 400
Druge tiskovine 2000

Skupaj \$6800
Računajmo, da bo imela zadruga tiskarna še privatnega dela za \$2200

kar znosi skupno \$10.000
Skupni obrat tiskarne računjen samo z gotovimi številkami, bi torej znašal do \$10.000 na leto. Stem je pa obstanek podjetja dodobra zasiguran.

Sedaj je pa treba vedeti, da računajo kapitalistična podjetja na 30% — 40% zaslužka, kar znaša na leto od gornje glavnice najmanj, \$3000 dobička. Že istega samega je razvidno, kolike važnosti bo v gospodarskem oziru za jugosl. soc. gibanje v Ameriki, zadruga tiskarna. Dobrote bi razdelili lahko takole:

1. Bo naše časopisje neodvisno v proizvodnji cen in sploh v vsakem oziru od kapitalističnih podjetij.

2. Naše časopisje bo izgotovljeno z manjšimi stroški.

3. En del čistega dobička bo mogoče založiti v dobre soc. knjige in brošure, kar bo služilo soč. prosveti in razširjenju tisk. zadruga.

4. Z ustanovo tiskarske zadruga se ustvari gospodarska organizacija jugosl. soc. delavcev v Ameriki, na podlagi katere bodo delavci — ko bodo videli nje občo korist — osnovali tudi druge koristne zadruga ustanove.

5. Denar zadrugarjev, ki bo naložen v to podjetje, ne bo služil spekulacijam kapitalističnih bank, ki v Ameriki niso radi gospodarskih kriz nikdar sigurne. Za svoj vložen denar dobe vlagatelji obresti, katere določijo delničarji na občnih zborih.

Pod točko 3 je rečeno o izdajanju knjig, kar če biti v bodoče ena važnih zadev zadruga tiskarne. Te bodo zajedno služile v povzdigo in izobrazbo jugosl. delavcev v Ameriki. Samo poslovanje s knjigami bo vrglo od dve do tri let do \$3000 prometa na leto. Ako to svoto prištejemo gornji, in ako vzamemo, da se bo po teh dveh letih nabralo zopet novega dela za nadaljnjih \$2000, tedaj zamoremo računati, da bo imela zadruga tiskarna po dveh letih poslovanju, okrog \$15.000 obrata. Ako vzamemo, da delajo kapitalistične tiskarne s 30% dobička, tedaj dobimo, da na ta način zgubimo najmanj do \$4500 na leto, katere kar tako poklanjamo kapitalističnim podjetjem, ne da bi imeli kake koristi od njih. Vse to je zgubljeno na škodo jugosl. soc. gibanju!

Iz tega se da lahko preračunati dobiček, ki bi ga imela zadruga tiskarna, kakor tudi vse naše gibanje in zadrugarji. Pa vzemimo, da bi naša tiskarna delala le z 10%, nam prinaša še vedno \$1500 čistega na leto in bi glavnica od \$7000 nosila zadrugarjem po 25% dobička. Seveda bi zadrugarji ne dobili ozir. ne jemali celih 25% dobička, ampak bi se gotov del od tega vložil za razširjenje podjetja, kakor tudi za rezervni fond, s katerim bi se eventualno mogel graditi dom zadruga tiskarne, v katerem bi imela J. S. Z. svoj urad, listi pa svoje prostore za uredništva in upravo.

Obstanek tiskarski zadrugi bi bil na podlagi tega torej zasiguran. Glavno je sedaj v tem, da dobimo glavnico. Mi smo tudi trdno verjeti, da se bo glavnica dobila, če se bodo vsi sodrugi zavedali, kolike važnosti je za naše gibanje zadruga tiskarna.

V Jugosl. soc. Zvezi je do danes priključenih 54 soc. klubov s 1200 člani. Naše časopisje "Proletarec", "Radnička Straža", "Narodni Glas" in "Svjetlo" ima čez 5000 plačanih naročnikov, med katerimi je vsaj 3000 dobrih in zavednih naših sodrugov. In če bi vsak od teh 3000 socialistov vzel le po eno delnico, imamo ogromno glavnico, okrog \$30.000. Seveda se ne more zahtevati, da

bi vsak sodrug kupil eno delnico, ali pričakujemo vendar, da bo to mogoče storiti vsaj malobolj obstoječim delavcem, ko se odpre prodaja delnic. Že prvi dan, ko se odpre prodaja, bo imela zadruga prodanih za \$1000 delnic, namreč vsled tega, ker ima že sedaj društvena tiskarna, ki zdaja "Rad. Stražo" nekaj svojih črk in strojev.

Dalje se je nadejati, da odkupi-jo soc. klubi vsaj za \$1500 delnic, na kar bo treba še nadaljnjih \$4500, kar pomeni, da bo treba 450 delničarjev, ki bodo prispevali po \$10.

Podpisani pričakujemo, da bodo sodrugi z vso vnemo pozdravili ta prevažen korak za vresničenje Jugosl. zadruga tiskarne. Ta zadruga bo vidno znamenje resničnega, stvarnega in resnega dela jugosl. delavstva v Ameriki. Ta korak bo mogočna trdnjava našega časopisja, naše prosvete in dela sploh. S to trdnjavo se začne resnično delo, ki bo nosilo stobren sad v korist delavskemu gibanju v Ameriki.

S socialističnim pozdravom.
Frank Petrič,
Tomo Besenič,
B. R. Savič.

Adamsburg, Pa. 18. julija.
Cenjeni sodr. urednik!

Prosimo, da mi odmerite nekoliko prosora v našem cenj. listu "Proletarec". Dolgo sem pričakoval, da se kateri oglas iz tukajšnega kraja, ali do sedaj še ni bilo ne duha ne sluha in tako sem se nameril, da se oglasim jaz.

Kakor je že marsikteremu znano, v kakih razmerah smo bili 15 mesecev v westmorelandskem okraju, Pa. Dne 3. julija t. l. je bila sklicana konvencija v Greensburg pri kateri so bile zastopane vse lokalne unije; pri isti konvenciji je bil štrajk proglašen končan. Vzrok so slabe finančne razmere mednarodne organizacije. Seveda nam ni bilo mogoče nadalje vstrajati brez vnanje podpore, torej smo se vrnilo na milost naših prejšnjih delodajalcev in tako hodimo od rova do rova večinoma brez uspeha, ker do sedaj še ni dobilo 5% ljudi dela. Sedaj imamo pred očmi kapitalistični bič, ali vstrajamo se ga še ne, akoravno smo že bili bičani. Mi imamo še eno sredstvo na razpolago, da naredimo konec tem "razmeram" in to je, da se organiziramo politično v socialistične klube, kjer podučujemo one, ker še niso državljeni, da postanejo prej ko mogoče, in ko pride volilni dan, takrat zamoremo kapitalistom pokazati našo moč, takrat je čas, da se znebimo onega jarma, kateri nas tere in moti noč in dan, tam smo oboženi ravno tako, kakor je v državi Pensilvania "državna policija" na konjih in z močnimi streli. — Jaz sam prepričan, kaj vse se je z nami godilo in še do danes se ni zboljšalo in se ne bo, dokler ne bomo mi delavci sami zbrali zastopnike in jih postavili v razne postavodaje, kapitalistom pa ukazali s prstom, kakor je ukazal Kristus hudiču, ko ga je prišel skušati in mu odgovoril: "poberi se iz pred mene", potem šele bomo rešeni od te kapitalistične pošasti.

Torej delavci vseh dežel, združite se! Zgubiti ne morete ničesar, pridčite pa lahko celi svet. Pozdrav vsem zavednim in nezavednim delavcem širom Amerike!
Jos. Mostar.

boritelji svobode za delavstvo. Dne 6. avgusta priredel finski sodrugi vrtno veselico — piknik, kateremu — tako smo sklenili — se pridruži tudi naš klub. Zbirališče za pohod po mestu je v finski dvorani ob 9.30 zjutraj, odkoder odkorakamo z godbo na čelu na prostor veselice. Prostor, kjer se vrši piknik, je blizu mesta pri pokopališču.

Na veselici bo govor v angleškem, finskem in slovenskem jeziku. Vsakega zavednega delavca dolžnost je, da se te veselice udeleži. Čisti dobiček je namenjen v korist delavcev.

Vsi dobrodošli!
Tajnik Jugosl. soc. kluba št. 54.

Oregon City, Ore.
Sodrugi urednik "Proletarca"!
Vem da tudi v vašem uredništvu divja pasja vročina. Toda vsled tega ja ne pošiljate dopisov v uredniški koš. Kdo trpi največ v tej vročini? Delavec in njega družina. Marsikdo bi si mislil, kako da vendar delavca zadene najhujša vročina. Ali ni res, da se mora delavec boriti celi dan na prostem taki vročini po deset ur s krampom in lopato. Kapitalist se vozi mimo njega v avtomobilu in potem se vsede v hladno sobo, pije in brije norec z delavca kot se mu poljubi. Delavci, zakaj gre tako? Kdo je vzrok tega zla? Delavec, ti si vse to zakrivil sam in vsled tega boš tudi trpel in občutil svojo nepremišljenost. Mogoče se vendar kedaj spametuješ in oddaš svoj glas pri volitvah tistemu, ki se poteguje za zboljšanje delavskega položaja. Da bi združene delavce kapital vničil, ne mogoče. Delavec mora vse vsvariti, (čeprav Sojar pravi, da je vse vsvaril bog) s svojim trudom najsihoda najmodernejši stroj in najslabša otroška igračka. Delavci smo oropani pravie in vsak nas hoče izkorščati in to le, da zadobi večji profit. Ali mi smo se pričeli zavedati in boriti se hočemo z borzuarji, dokler ne dosežemo sad svobode. Mi smo se naveličali suženjstva, in da bi vedno eni nam ukazovali, mi pa delali zanje, kot mule v rudnikih in to še zastoj. Prej ali slej mora biti tega tlačena vsa konec. Zatorej delavci, rojaki, kateri še niste pri socialističnem klubu, prstopite rajši danes nego jutri. Ne poslušajte onih, ki vas stražijo, da ne morete voliti, ako nimate državljskega papirja. Povsod ni enako; v Oregonu imajo vsi volilno pravico s prvim papirjem. Dokazov imamo dovolj da je le ena rešitev iz suženjstva in to je socializem. Veseli me, da so se rojaki tudi v Oregon City pričeli zanimati za to stranko. Naš klub št. 40 je še mlad in vzlic tej mali naselbini je dovolj močan in še vedno se kdo oglasi za prstop v naše vrste, ker uvidevajo, da je res to pravo orožje proti kapitalizmu. Rojaki, le pridite na sejo in gotovo bodele stopili v naše vrste, sploh pa naj se vdeleže seje tudi oni, ki povprašujejo, kaj je to za ena golazen socializem, in koliko se dobi podpore, ako je v soc. klubu. Rojaki in sodrugi v Oregon City, Portland in okolici, vsi na plano, ako priredita soc. kluba št. 47 in št. 40 v Oregon City skupni javni shod v Portlandu. Tedaj bodele čuli, kaj je soc. stranka, koliko je podpore, potem bodele gotovo zgubili vašo mreno raz oči in zagledali beli dan.

Peter Kurnik,
org. soc. kluba št. 40.

Youngstown, Ohio,
July 28th 1911.

Cenjeni sodrugi!
Naznanjam tužno vest, da si je sodrug Luka Gasparič tajnik hrv. soc. kluba J. Slov. Soc. Federacije, končal svoje življenje stem, da se je vstrelil v sredo dne 26. julija t. l. Vzrok neznan. Rajniki je bil ugleden, priljubljen sodrug in tovariš v naselbini East Youngstown, O. Zopet ena žrtev današnjega krivičnega sistema. Z delom gre tukaj čedalje slabše, Stavbeni rokodelci so vposleni povprečno vsi. Strokovne organizacije so bolj šibke. Kar je večjih železarskih mlino, delajo v njih večina neorganizirani delavci. Delavci so vseh narodnosti, največ je Poljakov Horvatov in Slovkov po mlinih. Stavbeno kupčjsko in obrtno stroko, opravljajo Angleži Nemci in Hebrejci.

Pri drugi priliki kaj več o tem kraju. Konečno pozdravljam vse sodruga po republikli. Tebi Proletarec, pa največ vspeha. Vaš za socializem
John Petrich.

Rock Spring Park je oddaljen od vseh okrožj od Clevelanda ali Pittsburga, Glencoe itd. okrog 60 milj. Voznja semintje je 85 ct.

ZA CLEVELAND.
V sredo dne 9. avgusta t. l. ob 8 uri zvečer prirede slovenski socialisti skupno z angleškimi in nemškimi sodrugij shod v dvorani J. Grdinata. Vsi slovenski delavci, ki se zanimajo za delavsko politiko in bližajoče se volitve se uljudno vabijo na ta shod.
Za jugosl. soc. klub v Clevelandu,
M. Petrovič, ta.

ZA ROSLYN, WASH.
Sodrugiom v Roslyn se naznanja, da se vrše seje jugosl. soc. kluba vsako drugo in četrti nedeljo v mesecu in sicer v slovenski čitalnici.
Sodrugi! Ne zamudite prisustvovati sejam.
Tajnik.

CHICAŠKI DELAVCI POZOR!
Važno za tiste, ki žele postati državljeni.
Kdor želi dobiti prvi ali drugi državljski papir, zamore narediti tozadevno aplikacijo v uradu Jugosl. Soc. Zveze, 1830 S. Centre ave., kjer daje tajništvo vse informacije brezplačno. Tajniški urad je vsled tega odprt v naprej vsako sredo do 9 ure zvečer, tako, da zamorejo tisti, ki čez dan delajo, to storiti v tem času.

— Malo smodnika in svinčena zrna so bila še vedno najboljša sredstvo proti nižji rasi, ki se protivi belim ljudem. Tako je govoril slavnostni govornik, guverner Cole L. Bleas, South Caroline in Spartansburgu v proslavo ameriške neodvisnosti. V svojem govoru je hvalil linčanje kot najboljšo pravico.
Gorje delavcu, ki bi kaj takega govoril kot zagovornik svojega razreda napram kapitalistom. Vse kapitalistično časopisje bi pisalo: Na vešala ž njim!

POZOR! — NA — **POZOR!**

Mednarodni Picknik
katerega prirede
Socialistične Organizacije v Cook County
dne 3. septembra '11
V RIVERVIEW PARK
Na pickniku bo govoril sodr. Emil Seidel, župan iz Milwaukee. Vstopnice 25c.
in se jih dobi pri upravnistvu "Proletarca" ali pa pri agitatorjih.
NA TA DAN VSI NA KROVI!

MATI.

Socialen roman v dveh delih.
Spisal Maxim Gorkij.

Prvi del.

— Ali je tako, Paša?
— Tako! — je trdno in krepko odgovoril. In pravil je o ljudeh, ki so dobro hoteli ljudstvu, ki so resnico sejali med njim, a da so jih sovražniki življenja preganjali za to kot divjo zver, da so jih metali v ječe in pošiljali v pregnanstvo...
— Videl sem take ljudi! — je vzkliknil ves v ognju. — To so najboljši ljudje na zemlji!
V njen pa so ti ljudje vzbujali strah in rada bi bila vprašala sina:
— Ali zares, Paša?
— Ampak ni se mogla odločiti in preplašeno je poslušala povesti o nerazumljivih ji ljudeh, ki so naučili njenega sina takih nevarnih misli in besed. Nazadnje mu je dejala:
— Dani se že... lezi in zaspi!
— Jutri moraš na delo...
— Takoj se vlečem! — ji je pritrtil; sklonivši se k njej jo je vprašal:
— Ali si me razumela?
— Razumela! — je vzdihnila. Iz njenih oči so se znova usule solze in ihtje je dostavila: — Pa del boš!
Pavel je vstal, šel po izbi semtertje in dejal:
— Glej, zdaj veš vse, kaj po čem, kam hodim... vse sem ti razložil! Prosim te, mati, če me ljubiš — nikar me ne oviraj!
— Ne, ljubček moj! — je vzkliknila. — Boljše bi bilo nemara zame, da ne bi vedela!
Pavel ji je segel v roko in jo krepko stisnil.
Pretrpela jo je beseda "mati", ki jo je s tako žarečo silo izgovoril in pa to, da ji je stisnil roko.
— Nič te ne bom ovirala! — je dejala z zlomljenim glasom. — Ampak oprezen bodi, oprezen!
Ker ni dobro znala, pred čim naj bo oprezen, je otožno dostavila:
— Ti hujšaš...
S toplim pogledom je objela njegovo krepko, vitko telo in je urno in tiho govorila:
— Bog s teboj! Živi, kakor ti je drago, ne bom te motila. Le eno te prosim, — kedar govoriš z ljudmi — boj se jih! Bati se je treba ljudi — zakaj drug družega sovražijo, lakomni so in zavistni. Vsi so škodoželjni... Če jih boš tožil in sodil — te bodo sovražili in uničili!
Sin je stal pri vratih in je poslušal njene žalostne besede; ko je mati končala je smehljaje dejal:
— Ljudje so slabi, to je res... Odkar pa vem, da je resnica na svetu — so se ljudje poboljšali!
Smehljaj se je in nadaljeval:
— Sam ne vem, kako to! Kot otrok sem se vseh bal... ko sem dorasčal — sem jih začel sovražiti... nekatere zavoljo podlosti, druge, sam ne vem, zakaj... A sedaj so zame vsi drugi... zato ker se mi smilijo, ali zakaj? Nerazumljivo mi je... ampak sree se je omeščalo, odkar vem, da niso vsi sami krivi svojega blata.
Na to je za hip obmolnil, kakor da bi poslušal samega sebe, potem pa je potihlo in zamišljeno nadaljeval:
— Glej, kakšno moč ima resnica!
Mati se je ozrla nanj in zamom-

ljala:
— Opasno si se izpremenil... moj bog!
Ko se je vlegel in zaspal, je mati oprezno vstala s svoje postelje in šla k njemu.
Pavel je ležal vznak in od bele blazine se je ostro odražalo njegovo rjavo, kljubovalno in strogo obličje. Z rokami na prsih je stala mati, bosa in v sami srajci, poleg njegove postelje, ustni sta se ji tiho pregibali in iz oči so se ji točile enakomerno druga za drugo debele, kalne solze...
V.
In zopet sta molče živela, daleč drug od drugega in vendar blizu.
Ko je nekoč sredi tedna, na praznikov dan odhajal Pavel z doma, je dejal materi:
— V soboto pride k meni nekaj ljudi...
— Kakšni ljudje? — ga je vprašala.
— Nekaj tukajšnjih... drugi pa iz mesta.
— Iz mesta? ... je ponovila mati, zmajala z glavo in vzdihnila.
— Zakaj, mama? — je nezadovoljno vzkliknil Pavel. — Zakaj? Mati si je s predpasnikom otrla obraz in odgovorila tiho:
— Ne vem... Kar tako...
Šel je po sobi semintja in ustipivši se pred njo jo je vprašal:
— Ali se mar bojiš?
— Bojim se! ... je priznala. Kdo jih pozna te ljudi iz mesta?
Sklonil se je k njenemu obrazu in srdito, kakor oče njegov dejal:
— Strah nas vse uničuje! In ti, ki nam ukazujejo — izrabljajo strah in nas še bolj plaše. Vedi — če se ljudje boje, zginajo kakor breze na močvirju... Oskoliti se moramo, čas je že!
Odšel je v kot in tam ji je dejal:
— Vseeno... pri meni se zberol!
Mati je zaplakala:
— Ne togoti se! Kako naj se ne bojim? vse svoje dni sem preživela v strahu... vsa duša ga je polna!
Potihlo in molče je dejal:
— Oprosti mi... ne morem drugače!
Nato je odšel.
Tri dni ji je trepetalo sree in zastalo je, kedar se je spomnila, da pridejo v hišo tuji ljudje. Ni si jih mogla predstavljati, ampak dozdevalo se ji je, da so grozni. Ti so pokazali sinu pot, po kateri hodi...
V soboto zvečer se je Pavel vrnil iz tovarne, se umil in preoblekel, nato pa odšel rekoč, ne da bi se ozrl na mater:
— Če pridejo, jim povej, da se takoj vrnem... Počkajajo naj me. Prosim te, ne boj se... Ljudje so kot drugi ljudje.
Onemogla se je sesula na klop. Sin jo je čemerno gledal in ji predlagal:
— Morda odideš...
To jo je izzulilo. Zmajala je z glavo in dejala:
— Ne... vseeno je! Zakaj pa?
Koncem septembra je bilo. Po dnevi je na zmrzlo zemljo padel suh, mehak sneg, in slišalo se je. (Dalje sledi.)
Napaka.
Kadar zahtevate "grenko vino" ne napravite napake, da bi sprejeli vsaki izdelek, kterega vam bi hotel trgovce uročiti. Kar zahtevate, je Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino, ker vam je znano, da je zanesljivo sredstvo za želodec in v istini za celo telo. — Ko hitro postaja vaš tek slab ali se zmanjšuje vaša telesna moč, rabite Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino. Ono bo ojačilo vse organe na novo ter jih usposobilo za lahko delovanje. Uredila bo drobne ter preprečila zabasanost in vse ž njo zvezane težkoče. Ne bo pripuščalo, da se v želodec in drobju nabirajo nepotrebni plini in bo preprečilo razkrojitev vsebine želodec in drobja. — Pazite na to, da si kupite pristno Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino.
V lekarnah Jos. Triner, 1333—1339 So. Ashland Ave. Chicago, Illinois.

POHIŠTVO NA PRODAJI!
Pohišto prodam po zelo nizki ceni, ker mi soproga odpotuje v staro domovino.
Kdor želi kupiti pohišto naj se zgleda pri J. Križanič, 4954 W. Ohio St. Chicago, Ill.

I. STRAUB URAR
1010 W. 18th St. Chicago, Ill.
Ima vedjo zalogo ur, verižic, prstnov in drugih dragotin. Izvršuje tudi vsakovrstna popravila v tej stroki po zelo nizki ceni.
Obiščite ga!

Importiran starokrajjski tobak vsake vrste
za cigarete, pipe in zvečenje. Importirane cigare in cigarete. Vse pristno in po zmernih cenah.
VAC. KROUPA,
1225 W. 18th St. Chicago, Ill.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.
Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.
Izdravnikiška preiskava brezplačno — plačati je le zdravilo, 1924-26 Blue Island Ave., Chicago. Za dne ure: Od 1 do 12 popol. Od 7 do 9 zvečer. Izveza Chicago-šivci bolniki naj piše slovenski.

Za dobre fotografije SE OGLASI pri

dobropoznanemu fotografu, ki izdeluje vsakovrstne in najfinije slike: otroke, družine, skupine, ženitve in društvene skupine.
Fotografira tudi zvečer po naročilu.
1438-1440 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO.
NA VOGALU 14. PLACE.
TELEFON CANAL 287. USTANOVLJENO 1883.

Skladišče čevljev
za dame, moške in otroke
Domača tvrdka
Izdeluje nove čevlje po meri in prevzame vsa popravljiva dela, spadajoča v čevljarstvo obrt!
Za obila naročila se priporoča sl. občinstvu
JOSIP JECMENJAK, lastnik
1831 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

Zdravljenje v 5 dneh **Varicocele Hydrocele**
BREZ NOŽA IN BOLEČIN
Ozdravim vsacega, kdor trpi na Varicocele, Strukturi; dalje ozdravim nalezljivo zastrupljenje, živčno nezmožnost, vodenico in boleznitve tiščih se moških.
Ta prilika je dana zlasti tistim, ki so izdali že velike svote zdravnikom ne da bi bili ozdravljeni in moj namen je, pokazati vsem, ki so bili zdravljeni po tutejih zdravnikov, brezuspešno, da posedujem le jaz edino sredstvo, s katerim zdravim vesešno.
Popravite Vaše zdravje
Pridite v moj urad in govorite zaupno. Govorimo vse jezike. Dobili boste najboljšo nasveto in prednosti, ki sem si jih iztekel v moji 14 letni praksi kot specialist v boleznih pri moških. Če je unpanja v vaši zadevi, vam pojasnem, kako se treba zdraviti.
Ozdravim pozitivno želodec, pljuča, ledice in neprilike v jetrih. (Za neuspešno zdravljenje ni treba plačati.)
TAJNE moške bolezni
zguba srago-a, bolezni v ledicah in jetrih
zdravim hitro za stalno in tajno. Živčene onemoglosti, slabost, napori, zastrupljenje in zguba vode.
PLJUČA
nadubo, Bronchitis, srčne bolezni in pljučne zdravim po moji najnovejši metodi (Preiskovanje brezplačno)
Zdravljenje za stalno, je, kar želi vsi-kdor; ozdravim vsakogar, kdor mi zaupa njegov položaj. Moje zahteve so dostopne in primirne napram nananemu zdravljenju in obroki lahki. Pridite danes in olajšajte bolečine. (Nasveti zastojni.)
DR. ZINS, 183 N. Clark Str. Chicago
med Randolph in Clark
Odpri: 8 zjutraj do 8 zvečer. Ob nedeljah od 8 zjutr. do 4 pop.

41 TO LETNO IZPLAČILO OBRESTI V ODELKU NAŠIH HRANILNIH V LOGATELJEV.
Obresti so všteti od 1. julja. Iste so izplačujejo ali dopišejo k hranilnim vlogam pod tem datumom.
Nove hranilne vloge, ki dospe do 15. julja t. l. se štejejo obresti od 1. julja.
INDUSTRIAL SAVINGS BANK
2007 Blue Island Ave., Chicago, Ill.
Vlog čez pol milijona dolarjev. Odpri v soboto od 6 do 8 ure zvečer.

"NATURALIZACIJSKI ZAKON" se imenuje knjžica, ki je namenjena za tiste rojake, ki žele postati državljani Zed. držav. Zakoni za naseljence so čedalje bolj strogi, treba je, da si vsak nabavi tozadevno knjžico, v kateri se razlaga, kako se postane ameriški državljan.
Knjžica stane 16 ct. s poštnino in se jo naroči pri sodr. Fr. Petriču, 1830. So. Center Ave., Chicago, Ill.

DOBRO SLUŽBO
lahko dobi vsak mladenič ali gospodična na železnici ali pa pri "brezžičnem brzojavu". Odkar je osemurni delavnik postal zakon in se množe brezžične postaje, primanjkuje približno 10.000 brzojavnih vslužbencev. Začetniki dobivajo \$70 do \$90 mesečno. Naša šola je pod nadzorstvom višjih brzojavnih uradnikov. Vsem, ki dokončajo šolo s povoljnim vspehom, so službe osigurane. Pišite za podrobnosti šolskemu zavodu, ki vam je najbližji. National Telegraph Institute, Cincinnati, O., Philadelphia, Pa., Memphis, Tenn., Columbia, S. C., Davenport, Ia., Portland, Ore.

Stara navada je zdraviti revmatizem, trganje po udih, neuralgijo, zvinjenje itd. z Dr. Richterjevim "Pain Expeller". Pravi Pain Expeller se dobi tudi v Ameriki v sleherni lekarni za 25 centov steklenice in se spozna po varstveni znamki s sidrom. Pri kupovanju je treba na to paziti.

ALOIS VANA
— izdelovatelj —
sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač.
1837 So. Fisk St. Tel. Canal 1406

Slovenecem in Hrvatom pripravim svoje moderno brivnico.
FRANK ZORNJAK,
1837 So. Centre ave., Chicago, Ill.

AVSTRO-AMERIKANSKA ČRTA.
Najpripravnjša in najcenejša parobrodna črta za Slovence in Hrvate.
Regularna voznja med New-Yorkom, Trstom in Reko.
Brzi poštni in novi parobrodi na dva vikajka:
Martha Washington, Laura, Alice, Argentina in Oceania
Druge nove parnike, ki bodo vozili 19 milj na uro, gradijo.—Parniki odplujejo iz New Yorka ob sredih ob 1 popoldan in iz Trsta ob sobotih ob 2 popoldan proti New Yorku.—Vsi parniki imajo brezžični brzojav, električno razsvetlavo in so moderno urejeni.—Hrana je domača.—Mornarji in zdravniki govorijo slovensko in hrvaško.
Za nadalje informacije, cene in vozne listke obrnite se na naše zastopnike ali pa na:
PHELPS BROS. & CO.
Gen'l Ag'ts, 2 Washington St., New York.
Zastopnik za Zepad: K. W. Kempf, 120 N. La Salle St., Chicago, Ill.

Največja trgovina
z žganjem, vinom in smokami na debelo.
Vse blago prve vrste! Dve prodajalni:
JOSEPH H. MILLER et Comp., 917 Woodland in 6030-6032 St. Clair ave. Cleveland, Ohio.
Telefon: Cujahoga C. 4254 R in Princeton 2002.
Blago pošljamo tudi izven Clevelanda.
Pišite slovensko! Cene nizke. Potreba točna!

ROJAKI v Waukeganu!
Če kočete piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k
B. Mahnich-u,
714 Market Street, Waukegan.
Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepriča.

DOBRA, DOMAČA GOSTILNA v Clevelandu, Ohio
J. SVETE po domače pri ZALARJU
6120 St. Clair ave
toči vino, pivo in žganje prve vrste. Smokke prve kvalitete so na prodaj. Za množično poset se priporoča rojakom v Clevelandu, na potnikom Lastnik.

Sodrug! Naš list je naša najmočnejše orožje! Njegujmo ga! Podpirajmo in širimo ga! Agitirajmo, da bo "PROLETAREC" še večji in močnejši! Delavstvo brez svojega časopisa je kakor življenje brez solnca.
Delavci še verjamejo v toliko stvari, a vedo pa le malo stvari.
Jake važne vprašanje?
"Ali sem že poslal zaostalo naročnino na "Proletarca"?"
Še ne! —
Podpirajte socialistično časopisje! Naročajte, čitajte in širite "Proletarca"! Priporočajte hrvatskim delavcem "Radničko Strano".

Spomladanske in letne "Nobby obleke"
po zmerni ceni
za odrasčene in mladeniče
Najnovejše mode.
LAWNDALE CLOTHING HOUSE
S.W. Corner 26th & Central Park Ave.
Rudolph Layer,
lastnik.

PRVA SLOVENSKA Vinarna in Gostilna v Kaliforniji,
kjer se toči dobra vina in importirano pivo. Prodaja vina na galone in na drobno.
Ant. Schnabl,
cor. Trumbull ave. in 26. Str., Chicago, Ill.

Najboljše in najfinejše obleke
so po nizki ceni na prodaj pri **H. SCHWARTZ,**
16—18 N. Halsted St., Chicago
Velika zaloga klobukov, čepic, čevljev, perila in kovčkov.
Kdor kupi za pet dolarjev, dobi darilo.

POZOR! SLOVENCII POZOR!
SALOON
s modernim kegljiščem
Sveže pivo v sodčkih in buteljškah in druge raznovrstne pijače ter ustajne smokke. Potniki dobe šečno pravišče za nizko ceno.
Postrežba točna in izborna.
Vsem Slovencem in drugim Slovanom se tople priporoča
MARTIN POTOKAR,
1625 So. Centre Ave. Chicago

Valentin Potisek GOSTILNICAR
1237-1st St., La Salle, Ill.
Toči vse, gostilni podrežane pijače in priporoča rojakom za obilno obilo.

M. A. Weisskopf, M. D.
Ikušen zdravnik.
Uradije od 8—11 predpoldne in od 6—9 zvečer.
1842 So. Ashland Ave.
Tel. Canal 476 Chicago, Ill.

J. Kosirnik, krojač
izdeluje nove obleke, čisti, lika in popravlja. Cene zmjerne.
J. Kosirnik, 3708 W. 26th St. Chicago
Tel. Lanwdale 1761.
LOUIS RABSEL
moderno urejen salun
NA 400 GRAND AVE., KENOSHA, WIS
Telefon 1199.

"Feeling Better Already Thank You!"
Srečen sem, ker sem poslušal vaš svet in se zdravil z **Dr. Richterjevim PAIN-EXPELLERJEM.**
Ozdravel me je bolečin v grlu in križu, da se počutim sedaj čisto zdravega. Vsaka družina bi ga morala imeti. Čuvajte se ponaredb. 25 in 50c. steklenice.
F. AD. RICHTER & CO., 215 Pearl Street, New York, N.Y.
Dr. Richterjevo Congo Pilius olajšajo. (25c. all 50c.)

